

Sygn. akt I ACa 1786/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący : SSA Krystyna Golinowska

Sędziowie : SSA Lilla Mateuszczyk

del . SSO Jacek Pasikowski (spr .)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2015 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej w P.**

przeciwko (...) **Spółce Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziałowi (...) w Ł.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

z dnia 14 października 2014 r. sygn. akt I C 1245/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziału (...) w Ł. na rzecz (...) Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej w P. kwoty po 2.700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I ACa 1786/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 13 sierpnia 2012 roku skierowanym przeciwko (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziałowi (...) w Ł. powodowie A. B. oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółka komandytowo- akcyjna z siedzibą w P. wnieśli o zobowiązanie pozwanego do usunięcia urządzenia przesyłowego w postaci linii elektroenergetycznej 110 kV posadowionej na enumeratywnie określonych nieruchomościach położonych w P. przy ulicy (...) stanowiących własność powodów, a nadto zasądzenia od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów oznaczonych kwot tytułem wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z konkretnych nieruchomości w określonych okresach wraz ustawowymi odsetkami i kosztami postępowania,

Wyrokiem z dnia 14 października 2014 roku Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim I Wydział Cywilny:

1. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziału (...) w Ł. na rzecz A. B. kwotę 214.560,00 złotych z ustawowymi odsetkami od kwoty 150.000,00 złotych od dnia 25 września 2012 roku oraz od kwoty 64.560,00 złotych od dnia 24 czerwca 2014 roku;

2. zasądził od (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziału (...) w Ł. na rzecz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo- akcyjnej z siedzibą w P. kwotę 177.070,00 złotych z ustawowymi odsetkami od kwoty 100.000,00 złotych od dnia 25 września 2012 roku oraz od kwoty 77.070,00 złotych od dnia 24 czerwca 2014 roku,

a nadto umorzył postępowanie w zakresie żądania przywrócenia stanu zgodnego z prawem oraz dokonał rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane przez Sąd Okręgowy w oparciu o następujące ustalenia i rozważania:

A. B. pozostaje właścicielem nieruchomości nabytej w dniu 4 października 2002 roku stanowiącej działki oznaczone w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerami 5/4 i 5/5 o powierzchni odpowiednio 0,4817 ha i 3,8195 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...) oraz nieruchomości nabytej w dniu 21 maja 2004 roku stanowiącej działkę oznaczoną w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerem 18/2 o powierzchni 4,7319 ha, dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...).

A. B. w okresie od dnia 4 października 2002 roku do dnia 30 maja 2007 roku pozostawał właścicielem działki oznaczonej w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerem 5/3 o powierzchni 1,1653 ha wchodzącej w skład nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). W wyniku zmiany umowy spółki z dnia 30 maja 2007 roku powód wniósł przedmiotową działkę jako wkład do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w P..

A. B. w okresie od dnia 20 grudnia 2002 roku do dnia 16 maja 2007 roku pozostawał wyłącznym właścicielem działki oznaczonej w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerem 7/6, wchodzącej w skład nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przedmiotową działkę powód na mocy umowy z dnia 16 maja 2007 roku wniósł jako wkład do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo- akcyjnej z siedzibą w P..

A. B. w okresie od dnia 19 maja 2004 roku do dnia 16 maja 2007 roku pozostawał wyłącznym właścicielem działki oznaczonej w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerem 8/4, wchodzącej w skład nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przedmiotową działkę powód na mocy umowy z dnia 16 maja 2007 roku wniósł jako wkład do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo- akcyjnej z siedzibą w P..

A. B. w okresie od dnia 30 września 2004 roku do dnia 13 czerwca 2006 roku pozostawał wyłącznym właścicielem działek oznaczonych w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerami 10/2 i 13/2, wchodzących w skład nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przedmiotowe działki powód na mocy umowy z dnia 13 czerwca 2006 roku wniósł jako wkład do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo- akcyjnej z siedzibą w P..

A. B. w okresie od dnia 15 września 2004 roku do dnia 13 grudnia 2005 roku pozostawał wyłącznym właścicielem działek oznaczonych w ewidencji gruntów obrębu geodezyjnego (...) P. numerami 11 i 14/2, wchodzących w skład nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Piotrkowie Trybunalskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przedmiotowe działki powód na mocy umowy z dnia 13 grudnia 2005 roku wniósł jako wkład do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo- akcyjnej z siedzibą w P..

Przedmiotowe nieruchomości są położone w północno-wschodniej części P., w sąsiedztwie centrum logistycznego z budynkami magazynowymi i drogami dojazdowymi.

Przez opisane powyżej działki gruntu przebiega napowietrzna linia energetyczna 110 kV, która została zmodernizowana w roku 1995 na podstawie prawomocnej decyzji nr AB.IY- (...) z dnia 15 listopada 1994 roku, mocą której zatwierdzono plan realizacyjny oraz udzielono pozwolenia na budowę linii 110 kV na odcinku od (...) w P. Tryb.

do słupa 20/(M6+10). W 2005 roku przeprowadzono przebudowę linii na odcinku od stanowiska nr 4 do stanowiska nr 11, przebiegającego przez nieruchomości powodów. Przebudowa polegała na wykonaniu zmniejszenia naprężenia przewodów i zastosowaniu łańcuchów izolatorów ŁO2 i ŁP2 dla całej sekcji oraz podwyższeniu stanowiska nr 10 o 2,5 m. Pozostałe elementy linii 110 kV nie uległy zmianie. W dniu 21 czerwca 2005 roku został sporządzony protokół odbioru technicznego tejże przebudowy linii.

W systemie bezpieczeństwa energetycznego linia przebiegająca przez działki powodów odgrywa istotne znaczenie, tworząc system linii wysokiego napięcia o mocy 110 kV. Na trasie linii energetycznej wykonany jest parking (działka (...)) oraz zbiornik retencyjny (działka (...)).

Eksploatacja urządzeń linii wiąże się z corocznymi oględzinami polegającymi na wzrokowej ocenie stanu technicznego oraz zagrożeń w obrębie linii. Oględziny przeprowadzane są przez monterów pogotowia. Co 2-3 lata niezbędne jest wykonanie prac eksploatacyjnych polegających między innymi na przycięciu gałęzi drzew.

Całkowita długość linii elektroenergetycznej nad wskazanymi wyżej działkami gruntu wynosi 652 metrów bieżących. (...) ochronna biegnąca wzdłuż linii wysokiego napięcia wyznaczona została na 36 m szerokości (po 15 m od każdego ze skrajnych przewodów linii + 6 m odległości pomiędzy skrajnymi przewodami). W strefie tej obowiązuje zakaz wznoszenia budynków mieszkalnych oraz innych obiektów z funkcjami chronionymi. Całkowity obszar ograniczonego użytkowania w związku z pasem strefy ochronnej wynosi 23.472 m².

Przy przyjęciu, iż strefa bezumownego korzystania z nieruchomości powodów równa jest strefie ochronnej, wynagrodzenie dla powoda A. B. z tytułu bezumownego korzystania w latach 2002-2012 wynosi łącznie 214.560,00 złotych, zaś dla (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej z siedzibą w P. wynagrodzenie za bezumowne korzystanie w latach 2005-2012 wynosi 177.070,00 złotych.

Zarządzeniem nr 16 Naczelnego Dyrektora Zjednoczenie (...) z dnia 12 sierpnia 1975 roku w sprawie dostosowania terenowej organizacji energetyki do podziału administracyjnego Państwa zmieniono nazwę Zakład (...) na Zakład (...)", który wszedł w skład Zakładu (...). Następnie zarządzeniem nr 14/O./89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku z dniem 1 stycznia 1989 roku utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w Ł.. Przedsiębiorstwo powstało w wyniku podziału przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) w W.. Tworzonemu w wyniku podziału przedsiębiorstwu powierzono składniki mienia powstałego z podziału przedsiębiorstwa pod nazwą (...) w W.. Z kolei na mocy aktu notarialnego z dnia 12 lipca 1993 roku oraz zarządzenia numer 182/O./93 Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 09 lipca 1993 roku dokonano przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w Ł. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł.. W dniu 15 grudnia 2008 roku Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł. dokonał zmiany firmy na (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł.. Mocą postanowienia Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi z dnia 5 listopada 2010 roku nastąpiło połączenie (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. (spółka przejmująca) z (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w Ł. (spółka przejmowana). Pozwany jest odziałem (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L., co jest ujawnione w rejestrze przedsiębiorców.

Pismem z dnia 1 czerwca 2012 roku powodowie wezwali pozwanego do usunięcia urządzeń naruszających prawo własności oraz do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z wyżej opisanych nieruchomości, a w odpowiedzi na przedmiotowe wezwanie (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w L. Oddział (...) w Ł. wskazał, iż nie ma żadnych przesłanek do usunięcia przedmiotowych urządzeń, a nadto że powodowie nie udowodnił swoich roszczeń zarówno co do zasady, jak i wysokości.

Po dokonaniu oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy uznał, iż roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy podstawę prawną znajduje w treści art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. (w przypadku korzystania przez samoistnego posiadacza) lub w treści art. 230 k.c. w związku z art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. (w przypadku posiadacza zależnego). W sprawie poza sporem pozostawało posiadanie na przedmiotowych nieruchomościach urządzeń przesyłowych w postaci napowietrznej linii wysokiego napięcia. Zakres

korzystania przez pozwanego z nieruchomości odpowiadał treści służebności przesyłu, której ustawowa regulacja nastąpiła z chwilą wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 30 maja 2008 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, póź. 731). Przed nowelizacją judykatura dopuszczała, stosując w drodze analogii art. 145 k.c., możliwość ustanowienia, jak również nabycia w drodze zasiedzenia, służebności gruntowej odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu. Stosownie do obowiązującego obecnie art. 305 k.c. regulacji służebności przesyłu nieruchomość można obciążyć na rzecz przedsiębiorcy, który zamierza wybudować lub którego własność stanowią urządzenia, o których mowa w art. 49 § 1 k.c., prawem polegającym na tym, że przedsiębiorca może korzystać w oznaczonym zakresie z nieruchomości obciążonej, zgodnie z przeznaczeniem tych urządzeń. Korzystanie przez pozwanego z opisanych nieruchomości było zatem posiadaniem służebności w rozumieniu art. 352 § 1 k.c., do którego odpowiednio stosuje się przepisy o posiadaniu rzeczy. W ocenie Sądu Okręgowego nie można podzielić stanowiska pozwanego, według którego właścicielowi nie przysługują względem posiadacza służebności roszczenia uzupełniające z art. 224 k.c., art. 225 k.c., albowiem przeciwne zapatrywanie jest stanowczo wyrażane w judykaturze.

Sąd I instancji podkreślił nadto, iż możliwości dochodzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie nie wyłącza okoliczność, że żądający nie jest już właścicielem nieruchomości. Przyjmuje się, iż roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy ma charakter obligacyjny i gdy powstanie, uzyskuje byt samodzielny, niezależnie od roszczeń chroniących własność. Może ono być zatem dochodzone samodzielnie, niezależnie od roszczenia windykacyjnego albo negatoryjnego i jest samodzielnym przedmiotem obrotu. Utrata własności rzeczy nie powoduje zatem utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy w okresie, w którym właścicielowi prawo to przysługiwało.

W zakresie podnoszonego przez pozwanego zarzutu zasiedzenia służebności Sąd Okręgowy uznał, iż przesłanki zasiedzenia służebności gruntowej, które na zasadzie odesłania z art. 305⁴ k.c. stosuje się do służebności przesyłu, określone zostały w art. 292 k.c. Służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie tylko w wypadku, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia, zaś przepisy art. 172 i następnych kodeksu cywilnego o nabyciu własności rzeczy przez zasiedzenie stosuje się odpowiednio. Odpowiednie stosowanie wymaga niezbędnych modyfikacji tej regulacji. Nie inaczej jest przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej, gdyż w tym wypadku chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jakim czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność. Posiadanie służebności nie musi być zatem wykonywane w sposób ciągły. Nie ulega z kolei wątpliwości, iż posadowione na gruntach napowietrzne urządzenia przesyłowe spełniają przesłankę widoczności.

W ocenie Sądu Okręgowego dla nabycia służebności przesyłu decydujące znaczenie ma dobra lub zła wiara posiadacza w chwili uzyskania posiadania, albowiem to na jej podstawie ustalany zostaje niezbędny do zasiedzenia czas posiadania. Zasadą jest, iż posiadacz służebności przesyłu nabywa własność, jeżeli korzysta z trwałych i widocznych urządzeń nieprzerwanie od lat 20 jako posiadacz samoistny w dobrej wierze, bądź po upływie 30 lat w wypadku złej wiary (art. 172 § 1 k.c. w związku z art. 292 k.c.). W realiach niniejszej sprawy Sąd I instancji uznał, iż pozwany pozostaje posiadaczem służebności w złej wierze. Nie dysponuje on bowiem umową zezwalającą na ograniczenie prawa własności powodów, a oceny tej nie zmienia fakt wieloletniego tolerowania istnienia urządzeń energetycznych przez powodów. Załączone do akt sprawy dokumenty dotyczące budowy i konserwacji urządzeń energetycznych są fragmentaryczne i nie pozwalają na ustalenie dobrej wiary strony pozwanej.

Dobrą wiarę posiadacza rzeczy scharakteryzować można od strony negatywnej, poprzez określenie, że posiadaczem w złej wierze jest ten, kto wie albo wiedzieć powinien na podstawie towarzyszących okoliczności, że nie przysługuje mu prawo do nieruchomości. Istnienie dobrej lub złej wiary zależy bowiem od stanu świadomości posiadacza w konkretnym stanie faktycznym. Pozwany w niniejszym postępowaniu musi być świadomy, że nieruchomości na których zostały postawione urządzenia elektroenergetyczne nie jest jego własnością, a nadto, iż nie posiada zgody właścicieli nieruchomości na usytuowanie urządzeń energetycznych. Sąd I instancji wskazał na pogląd orzecznictwa, według którego przedsiębiorstwo energetyczne, które nie legitymuje się uprawnieniem do ingerowania w sferę cudzej własności nieruchomości dla bieżącego utrzymania urządzeń przesyłowych, korzysta z tej nieruchomości w złej wierze

i zobowiązane jest do świadczenia wynagrodzenia na podstawie art. 225 k.c. cytując wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 maja 2009 roku wydany w sprawie II CSK 594/2008.

Elementem niezbędnym dla możliwości nabycia służebności w drodze zasiedzenia jest ustalenie zdarzenia, od którego liczyć należy okres zasiedzenia. Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie winno nim być rozpoczęcie eksploatacji urządzeń energetycznych na nieruchomościach, ale dokumenty załączone przez pozwanego nie potwierdzają zarówno czasu budowy urządzeń na działkach powodów, jak i rozpoczęcia ich użytkowania.

W postępowaniu procesowym w sprawie o zapłatę, nie jest wykluczone badanie przesłanek zasiedzenia podnoszonego w formie zarzutu. Jednakże to na stronie pozwanej, jako zgłaszającej taki zarzut, ciąży obowiązek wskazania i udowodnienia okoliczności uzasadniających zasiedzenie. Sąd nie powinien zatem wyręczać (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w L. Oddziału (...) w Ł. w podejmowaniu inicjatywy dowodowej. To bowiem ten podmiot winien wykazać fakt korzystania z trwałych i widocznych urządzeń w postaci linii napowietrznych i słupów w określonym zakresie i przez odpowiedni czas. Strona pozwana nie podjęła również inicjatywy dowodowej celem wykazania stosunków właścicielskich spornych obszarów w czasie gdy miała zasiadywać służebność. W ocenie Sądu I instancji kwestia właścicielska miała o tyle istotne znaczenie, że w przypadku przyjęcia za słuszną wersję powoda o prawie do gruntu Skarbu Państwa, poprzednik prawny pozwanego nie mógł nabyć w drodze zasiedzenia służebności obciążającej nieruchomość. Wskazuje się bowiem na konfuzję praw wyłączającą możliwość zasiedzenia służebności na rzecz Skarbu Państwa. Ze względu na zasadę jednolitego funduszu własności państwowej państwowa osoba prawna nie mogła przeciwstawić Skarbowi Państwa jakichkolwiek własnych uprawnień. Dodatkową okolicznością wyłączającą zasiedzenie był, obowiązujący od chwili wejścia w życie Kodeksu cywilnego do dnia 1 października 1990 roku przepis art. 177 k.c., wyłączający dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia nieruchomości stanowiącej przedmiot własności państwowej (a co za tym idzie wyłączający również dopuszczalność nabycia w drodze zasiedzenia służebności gruntowej). Gdyby zatem przedmiotowe nieruchomości faktycznie stanowiły w tej dacie własność Skarbu Państwa, zła wiara posiadacza oraz wydłużenie okresów zasiedzenia z 20 do 30 lat nie doprowadziłyby do nabycia służebności w drodze zasiedzenia.

Mając na uwadze poczynione rozważania Sąd Okręgowy uznał, iż żądanie zasądzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości okazało się usprawiedliwione co do zasady, albowiem nie doszło do zasiedzenia służebności, a jej posiadanie charakteryzowała zła wiara posiadacza. Sąd I instancji podzielił przyjęte przez biegłego do spraw szacowania nieruchomości kryteria ustalania wysokości wynagrodzenia, uznając tym samym roszczenie powodów za usprawiedliwione co do wysokości i dlatego zasądził na ich rzecz dochodzone wynagrodzenie.

O odsetkach Sąd Okręgowy orzekł stosownie do treści art. 481 § 1 k.c. przyjmując, iż roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości ma charakter roszczenia bezterminowego, przez co staje się wymagalne dopiero po wezwaniu dłużnika do jego wykonania (art. 455 k.c.). Z załączonych do pozwu dokumentów wynika, że powodowie wzywali pozwanego do zapłaty przed wytoczeniem powództwa. Sąd I instancji mając jednak na uwadze treść art. 321 k.p.c. nie mógł orzec ponad żądanie, wobec czego zasądził odsetki ustawowe od kwot objętych żądaniem pozwu od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, a w zakresie roszczenia rozszerzonego w toku procesu - od dnia doręczenia pisma rozszerzającego powództwo do Sądu.

W toku postępowania doszło do częściowego cofnięcia pozwu w zakresie żądania przywrócenia stanu niezgodnego z prawem. Uznając przedmiotowe cofnięcie za skuteczne Sąd I instancji na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. umorzył postępowanie w tej części.

Z kolei o kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł w oparciu o wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c., zasadę odpowiedzialności za wynik procesu i w uzasadnieniu orzeczenia szczegółowo przedstawił rozliczenie kosztów.

Wyrok Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 14 października 2014 roku w całości apelacją zaskarżyła strona pozwana zarzucając rozstrzygnięciu:

1. naruszenie prawa materialnego to jest:

- art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. oraz art. 230 k.c. poprzez błędną ich interpretację i nieprawidłowe przyjęcie, że właścicielowi nieruchomości, który nabył ją wraz z urządzeniami przesyłowymi przysługuje roszczenie z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości oraz, że roszczenie takie przysługuje także podmiotowi, który jej właścicielem już nie jest, w związku z czym korzysta z ochrony przewidzianej przez przepisy kodeksu cywilnego o ochronie własności,

- art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. poprzez ich niezastosowanie i uznanie, że pozwany nie zasiedział na gruncie powodów służebności gruntowej nawet w złej wierze.

2. naruszenie prawa procesowego to jest art. 328 § 2 k.p.c. w szczególności poprzez niewskazanie przyczyn dla których za miarodajne zostały uznane opinie biegłych, będące podstawą wyrokowania, oraz przyczyn, dla których Sąd odmówił natomiast uwzględnienia argumentacji oraz wniosków dowodowych strony pozwanej.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa w całości i przesłankowym stwierdzeniu zasiedzenia służebności gruntowej z zasądzeniem kosztów postępowania za obie instancje względnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów postępowania za obie instancje.

Pełnomocnik A. B. oraz (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej z siedzibą w P. w imieniu obu powodów wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego nie jest zasadna.

W orzecnictwie w generalnie przyjęto, iż art. 225 k.c. i 224 § 2 k.c. w związku z art. 352 § 2 k.c. i art. 230 k.c. mogą mieć odpowiednie zastosowanie do rozliczeń między właścicielem i posiadaczem służebności, a więc także służebności przesyłu (patrz: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 8 września, 2011 r., III CZP 43/11, OSNC 2012, nr 2, poz. 18; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 64). Zawarte w art. 336 k.c. wyliczenie rodzajów posiadania zależnego rzeczy jest przykładowe, ale dyspozycja tego przepisu obejmuje bez wątpienia także służebności, zaś do posiadania służebności z mocy art. 352 § 2 k.c. stosuje się odpowiednio przepisy o posiadaniu rzeczy. W orzecnictwie, jak i w piśmiennictwie przyjęto, iż roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy ma charakter obligacyjny i gdy powstanie, uzyskuje byt samodzielny, niezależny od roszczeń chroniących własność (art. 222 § 1 i 2 k.c.), może zatem być dochodzone niezależnie od roszczenia windykacyjnego albo negatoryjnego, i być przedmiotem obrotu (patrz: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 1967 r., II CKN 57/96, OSNCP 1967, nr 6-7, poz. 92; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lutego 1967 r., I CR 443/66, OSNCP 1967, nr 9, poz. 163; uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2002 r., III CZP 21/02, OSNC 2002, nr 12, poz. 149). Utrata własności rzeczy nie powoduje więc utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy w okresie, w którym właścicielowi prawo to przysługiwało. Tym samym nie jest zasadny zarzut apelacji, iż wniesienie przez A. B. tytułem wkładu określonych działek do (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej z siedzibą w P. pozbawiło go roszczenia o żądanie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z tych działek za okres w którym pozostawał ich właścicielem. W treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd I instancji odwołał się wprost do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2013 roku wskazującej, iż właściciel rzeczy na podstawie art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c. w związku z art. 230 k.c. oraz art. 352 § 2 k.c. może żądać od posiadacza służebności wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy, a jednocześnie jego roszczenie o wynagrodzenie ma charakter obligacyjny i gdy powstanie uzyskuje byt samodzielny, a utrata własności rzeczy nie powoduje utraty możliwości żądania wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy w okresie, w którym właścicielowi to prawo przysługiwało (patrz: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2013 roku, III CZP 36/13. Lex nr 1408479).

Powyższe roszczenia uzupełniające wynikają faktycznie z prawa własności, jednakże ich związek z prawem własności nie jest nierozdzielny. Właściciel może na przykład zbyć osobie trzeciej roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy lub zwrot pożytków za określony czas bez przenoszenia własności rzeczy (patrz. T. Dybowski, Ochrona własności, s. 185 i n.; J. Ignatowicz (w:) Komentarz, t. I, 1972, s. 600). Także E. G. - na co wskazano w odpowiedzi na apelację - uznał, iż roszczenia uzupełniające, a w tym o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości nie będą przysługiwały każdoczesnemu właścicielowi nieruchomości, lecz podmiotowi będącemu jej rzeczywistym posiadaczem w danym czasie, a zatem legitymację materialnoprawną do dochodzenia tych roszczeń posiada podmiot będący właścicielem w chwili naruszenia, lecz nie będący właścicielem w chwili dochodzenia roszczeń (patrz: E. Gniewek "Kodeks cywilny. Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe. Komentarz." Zakamycze 2001). W tym stanie całkowicie niezrozumiałe jest stanowisko apelującego zgodnie z którym roszczenia uzupełniające miałyby przysługiwać jedynie właścicielowi. Skarżący nie odpowiada jednak na pytanie co działałoby się z roszczeniem o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości w chwili jej sprzedaży. Nie sposób przyjąć, iż wówczas takie roszczenie wygasa bo żaden przepis prawa nie przewiduje takiego skutku, a tym bardziej nie można przyjąć, iż takie roszczenia z mocy prawa przechodzą na nabywcę. Naruszenie dotyczy bowiem ściśle oznaczonego czasu i zindywidualizowanego właściciela, albowiem tylko tego podmiotu dotyczyły skutki naruszenia przysługującego mu prawa własności. Tym samym nie można także uznawać - jak próbuje wywodzić apelujący, że skoro nabywca rzeczy wiedział w chwili nabycia o ograniczeniach w jej wykorzystywaniu to nie przysługuje mu roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości od chwili, gdy stał się właścicielem o ile takie bezumowne korzystanie dalej będzie następowało. Truizmem jest stwierdzenie, iż każda służebność czynna ogranicza prawo własności, a stosowne wynagrodzenie ma to ograniczenie zrównoważyć. W tym stanie rzeczy całkowicie bezpodstawny jest podnoszony w apelacji zarzut błędnej wykładni art. 225 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. oraz art. 230 k.c.

Nie może podlegać uwzględnieniu także zarzut braku zastosowania art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c., a w konsekwencji braku uznania, iż pozwany na gruntach powodów nie zasiedział służebności. Kodeks cywilny, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 roku, wprowadził w art. 172 termin zasiedzenia przy dobrej wierze - 10 lat, zaś przy złej wierze - 20 lat i terminy te obowiązywały do zmiany art. 172 k.c., dokonanej ustawą z dnia 28 lipca 1990 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321 z późn. zm.) na mocy której terminy te obecnie wynoszą 20 i 30 lat. Te krótsze terminy stosuje się, gdy zasiedzenie nastąpiło przed wejściem w życie wyżej wymienionej nowelizacji, to jest przed dniem 1 października 1990 roku. Jak wynika z art. 9 wskazanej ustawy jeśli bieg zasiedzenia rozpoczął się, ale nie zakończył przed tą datą, mają zastosowanie terminy 20 i 30 lat.

Sąd I instancji w bardzo szczegółowy sposób dokonał ustaleń w zakresie zmian organizacyjnych po stronie pozwanej, a w szczególności ustalił, iż przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w Ł. powstało z dniem 1 stycznia 1989 roku na mocy aktu założycielskiego w postaci zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 roku. Nie ulega wątpliwości, że to przedsiębiorstwo państwowe winno objąć w posiadanie wszelkie urządzenia przesyłowe urządzenia przesyłowe znajdujące się na terenie jego działalności oraz szczegółowo zinventaryzować te urządzenia i nieruchomości na których się znajdują. W toku postępowania pozwany wywodził, iż linia energetyczna 110 kV nad działkami powodów została wybudowana w 1951 roku, ale na powyższą okoliczność nie przedstawił żadnych wiarygodnych dokumentów, a w szczególności inwentaryzacji majątku przejmowanego przez przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w Ł., a powyższą okoliczność próbował wykazać zeznaniami pracowników, którzy wówczas jeszcze się nie narodzili. Bezspornym jest, iż posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń energetycznych oraz cudzej nieruchomości, na której zostały posadowione, jest posiadaniem w rozumieniu art. 352 k.c. i może prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu - art. 292 k.c. w związku z art. 172 k.c. (patrz: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, Lex nr 1096048). Zgodnie z art. 352 k.c., kto faktycznie korzysta z cudzej nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności, jest posiadaczem służebności, a do posiadania służebności przepisy o posiadaniu rzeczy stosuje się tylko odpowiednio. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, natomiast władanie w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne. Zasiedzenie jest instytucją prowadzącą do nabycia prawa na skutek upływu czasu. Umożliwia ono, sankcjonując stan faktyczny, usunięcie długotrwałej niezgodności między stanem

prawnym, a stanem posiadania. Na skutek zasiedzenia, które następuje ex lege, dotychczasowy uprawniony traci swoje prawo, a nabywca uzyskuje je niezależnie od niego, a tym samym jest więc ono pierwotnym sposobem nabycia prawa podmiotowego.

W sytuacji rozważania zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu i przyjęcia odpowiedniego terminu zasiedzenia, decydujące znaczenie ma istnienie dobrej bądź złej wiary w momencie przeprowadzenia inwestycji i objęcia w posiadanie nieruchomości (służebności) oraz wynikające z przepisu art. 7 k.c. domniemanie dobrej wiary posiadacza. Istotną przy tym będzie jedynie dobra wiara na początku okresu posiadania prowadzącego do zasiedzenia. Jej utrata w czasie trwania posiadania nie ma dla zasiedzenia znaczenia (odmiennie niż w przypadku rozliczeń pomiędzy właścicielem a posiadaczem). Trafnie zatem uznał Sąd Okręgowy, że posiadanie pozwanego, prowadzące do zasiedzenia służebności należy kwalifikować jako posiadanie w złej wierze, albowiem pozwana nie przedstawiła dowodów na okoliczność, iż ma zgodę na ograniczenie prawa własności powodów, a sam fakt tolerowania tego posiadania nie może takiej zgody zastąpić.

W orzecznictwie przyjmuje się, że osoba prawna (poprzednik prawny pozwanego przedsiębiorstwo państwowe Zakład (...) w Ł.), która przed dniem 1 lutego 1989 roku, mając status państwowej osoby prawnej, nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości ani ograniczonych praw rzeczowych, może natomiast do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 roku doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wyrażone zostało w szczególności właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które do dnia 1 lutego 1989 roku korzystały ze służebności przesyłu w ramach zarządu mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, a więc w istocie były dzierżycielami w stosunku do Skarbu Państwa w rozumieniu art. 338 k.c., co uniemożliwiało im, podobnie jak w przypadku art. 128 k.c., nabycie na swoją rzecz własności ani innych praw rzeczowych. Dopiero wprowadzenie zmian kodeksu cywilnego stworzyło z dniem 1 lutego 1989 roku dla państwowych osób prawnych, a takimi były przedsiębiorstwa państwowe, możliwość nabywania dla siebie własności nieruchomości i innych praw rzeczowych (patrz przykładowo: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, Lex nr 1096048; postanowienie z dnia 25 stycznia 2006 r. I CSK 11/2005 Monitor Prawniczy 2006/24 str. 1341; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r. IV CSK 149/2005 LexPolonica nr 409449). Powyższe oznacza, iż w okresie przed dniem 1 lutego 1989 roku, kiedy obowiązywał art. 128 k.c., wyrażający zasadę jednolitego funduszu własności państwowej, to Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe był posiadaczem urządzeń przesyłowych i cudzej nieruchomości, na której je posadowiono i tylko on mógł nabyć przez zasiedzenie służebność gruntową przesyłu.

Trafnie zatem ustalił Sąd I instancji, iż pozwany wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 6 k.c. nie udowodnił, iż nad działkami powodów do 1951 roku przebiegała jakakolwiek linia energetyczna, ani także nie wykazał by działki powodów od tej daty pozostawały własnością Skarbu Państwa. Tym samym nie istnieją racjonalne przesłanki do przyjęcia by początek biegu terminu zasiedzenia na które powołuje się skarżący był inny niż rok 1995, co wynika z prawomocnej decyzji prawomocnej decyzji nr AB.IY- (...) z dnia 15 listopada 1994 roku, a taka data została ustalona przez Sąd I instancji. Tym samym nie upłynął trzydziestoletni termin wskazany w art. 172 § 2 k.c. i tej okoliczności skarżący nie zaprzecza.

Powołane w apelacji wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2007 roku w sprawie II CSK 457/06 oraz Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 4 marca 2011 roku w sprawie I ACa 985/10 odwołują się do całkiem odmiennego stanu faktycznego, niż ten który ma miejsce w niniejszej sprawie. Pierwszy z nich dotyczy ograniczenia wykonywania prawa własności nieruchomości w oparciu o prawomocne decyzje administracyjne, co nie było bezprawne, albowiem istniał publicznoprawny tytuł do korzystania z nieruchomości w zakresie wspomnianego ograniczenia. Drugi zaś obejmuje realizację określonej inwestycji na nieruchomości za zgodą jej właściciela. Nie może zatem dziwić, iż w tych wypadkach uznano istnienie służebności, co wyłącza stosowanie art. 230 k.c. w związku z art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c., a zatem roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Całkowicie bezzasadnym jest zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. Powołany przepis stanowi o wymogach jakie ma spełniać uzasadnienie wyroku, wskazując jego konieczne elementy. Stąd naruszyć ten przepis sąd może wyłącznie

przez pominięcie jednego z tych koniecznych elementów, w szczególności, w odniesieniu do ustaleń faktycznych i oceny dowodów przez niewskazanie podstaw faktycznych rozstrzygnięcia, a zatem nieustalenie faktów, które uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej. Podkreślenia wymaga, iż wbrew twierdzeniom skarżącego, uzasadnienie wyroku z dnia 14 października 2014 roku zawiera obszernie rozważania dotyczące oceny opinii biegłych powołanych w toku postępowania i wskazuje, iż to właśnie wiarygodność tych opinii była podstawą oddalenia wniosków strony pozwanej o przeprowadzenie dowodów z opinii innych biegłych z tych samych specjalności. Przejawem specyfiki dowodu z opinii biegłego sądowego jest to, że mimo iż dowód ten, tak jak każdy inny dowód, podlega ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., to jednakże sfera merytoryczna opinii kontrolowana jest przez sąd, który nie posiada wiadomości specjalnych. W konsekwencji odwołanie się przez sąd dokonujący oceny dowodu z opinii biegłego, do takich kryteriów jak: zgodności opinii z zasadami logicznego myślenia, doświadczenia życiowego i wiedzy powszechnej, podstaw teoretycznych opinii, sposobu motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej ocen, a także poziomu wiedzy biegłego, stanowi wystarczające i należyte odniesienie się do wiarygodności dowodu z opinii biegłego sądowego (patrz: teza z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2005 r. II CK 572/04, Lex nr 151656; teza z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 r. V CKN 1354/00, Lex nr 77046; teza z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r. IV CKN 1383/00, Lex nr 52544; teza z uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r. I CKN 1170/98, OSNC 2001, z. 4, poz. 64). Apelujący nie wskazuje na żaden tego rodzaju brak w uzasadnieniu wyroku, a jedynie na zachodzącą w jego przekonaniu sprzeczność w argumentacji sądu dotyczącej oceny dowodów i w rezultacie ustaleń faktycznych. Takie uchybienie, nawet gdyby rzeczywiście zachodziło, nie stanowiłoby naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., ale ewentualnie art. 233 § 1 k.p.c., którego obraży strona pozwana reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie podnosi w zarzutach apelacji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną, zaś w oparciu o przepisy art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. i zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, zasądził od strony pozwanej na rzecz każdego z powodów kwoty po 2.700,00 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Wysokość przedmiotowych kosztów jest zgodna z § 6 pkt 6 w związku z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).